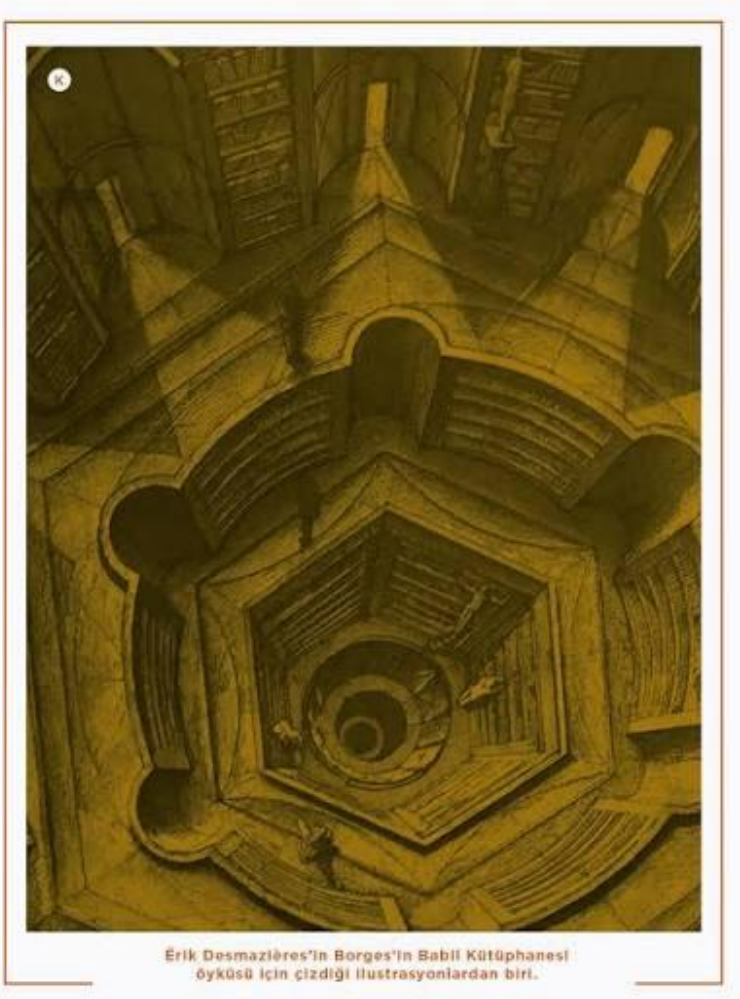

Érik Desmazières'in Borges'in Babil Kütüphanesi öyküsü için çizdiği ilustrasyonlardan biri.

Babil Kütüphanesi

Jorge Luis Borges

Evren (kimileri ona “Kitaplık” der) belki de sonsuz olan, sayısız altıgen galeriden oluşur.

Bu galeriler, çok alçak korkuluklarla çevrili hava boşluklarıyla ayrılmıştır.

Her altıgenden yukarıya ve aşağıya doğru sayısız katlar görünür.

Galeri düzeni değişmezdir.

Her duvarda beş raf vardır; toplamda yirmi raf eder.

İki duvar hariç hepsi kitaplarla kaplıdır.

Bir duvar dar bir geçide açılır; bu geçit bir başka altıgene bağlanır.

Geçidin iki yanında küçük hücreler bulunur.

Birinde ayakta uyunur; diğerinde bedensel gereksinimler giderilir.

İkisinin arasında bir merdiven, sonsuzluğa yükselir ve derinliklere iner.

Geçitte bir ayna vardır; aynada görülen görüntülerin tıpkısı.

Bazıları bu aynanın Kitaplık'ın sonlu olduğunu kanıtladığını düşünür.

(Sonsuz olsaydı, neden bir yansıması olsun?)

Ben ise bu parlayan yüzeyin sonsuzu simgelediğine inanmayı yeğlerim.

Aydınlık, "lamba" denen küresel meyvelerle sağlanır; her altıgende bunlardan ikisi vardır.

Verdikleri ışık yetersiz, ama kesintisizdir.

Kitaplığın insanları gibi ben de hac görevimi yerine getirdim.

Bir kitabı aradım — belki de katalogların kataloğunu.

Artık gözlerim yazdıklarımı güçlükle seçiyor, doğduğum altıgenden birkaç fersah ötede ölmeye hazırlanıyorum.

Öldüğümde, beni parmaklığın üzerinden atacak sadık eller bulunacaktır; mezarım hava olacaktır; bedenim, bu sonsuz düşüşün rüzgârında çürüyecektir.

Çünkü ben Kitaplık'ın sonsuz olduğuna inanıyorum.

İdealistler, altıgenlerin uzamın zorunlu biçimi olduğunu, üçgen ya da beşgen bir oda düşünülemeyeceğini söylerler.

(Gizemciler, doruk anlarında kendilerine yuvarlak bir odada, duvarlar boyunca kesintisiz uzanan büyük bir kitabın göründüğünü söylerler; ama sözleri belirsizdir. O kitap Tanrı'dır derler.)

Ben yalnızca şu yargıyı yineleyeceğim: Kitaplık, merkezlerinden biri seçilebilecek altıgenlerle çevrili erişilmez bir küredir.

Her duvarda beş raf vardır; her rafta otuz iki kitap.

Her kitap dört yüz on sayfadır; her sayfa kırk satır, her satır seksen harf içerir.

Her kitabın sırtında da harfler vardır; ama bunlar içeriği yansıtmaz.

Bir zamanlar bu tutarsızlık gizemli sayılmıştı.

Şimdi çözümü açıklamadan önce birkaç beliti hatırlatayım.

Birinci belit: Kitaplık ezelden beri vardır.

Bu sonsuzluk düşüncesine hiçbir sağduyu karşı çıkmaz.

İnsan, o kusurlu kütüphaneci, rastlantının ürünü olabilir; ama evren — o soylu rafları, gizemli ciltleri, sonsuz merdivenleriyle — yalnızca Tanrı'nın eseri olabilir.

Benim zavallı elimin bir kitaba çiziktirdiği kaba simgelerle, o kusursuz, simetrik, siyah harfleri karşılaştırmak yeterlidir.

İkinci belit: Yazı simgelerinin sayısı yirmi beştir.

Bu gözlem sayesinde, üç yüz yıl önce, Kitaplık üzerine genel bir kuram geliştirildi.

Kitapların çoğunun anlamsız görünmesinin nedeni açıklığa kavuştu.

Bir kitapta yalnızca "MCV" harfleri sonsuzca yineleniyordu.

Bir başka kitapta rastgele dizilmiş harfler vardı.

Birinde yalnızca şu tümce geçiyordu: “Ey zaman, piramitler senindir.”

Oysa geri kalan her şey saçmalık ve tutarsızlıktı.

Uzun bir süre, bu anlaşılmaz kitapların eski ya da uzak dillerle yazıldığına inanılmıştı.

Gerçekten de ilk kütüphaneciler bugün kullandığımızdan çok farklı bir dil konuşuyorlardı.

Birkaç mil doğuya gidince lehçeler başlar, yüzlerce kat yukarı çıkıldığında dil anlaşılmaz olur.

Ama dört yüz on sayfa boyunca yinelenen M C V dizileri hiçbir dile ait olamaz.

Beş yüz yıl önce, üst kat altıgenlerinden birinin başı ötekiler kadar karmaşık bir kitaba rastladı;

ancak bu kitapta iki sayfa boyunca düzenli, okunabilir satırlar vardı.

Bulduğu metni gezgin bir şifre çözücüye gösterdi; adam bunların Portekizce olduğunu söyledi.

Başkaları, bunun Yidiş olduğunu öne sürdüler.

Bir yüzyıl sonra dil belirlendi: Klasik Arapçanın çekimlerini taşıyan, Guarani'nin Samoyed-Litvanya karışımı bir lehçesiydi.

İçeriği: sınırsız yinelemelerle açıklanan bazı kombinasyon ilkeleriydi.

Bu örnekler, dâhi bir kütüphanecinin Kitaplığın temel yasasını keşfetmesine yol açtı.

Tüm kitaplar, farklılıklarına karşın, aynı ögelerden oluşuyordu: boşluk, nokta, virgül ve alfabenin yirmi iki harfi.

Ayrıca gezginlerin doğruladığı bir gerçeğe de dikkat çekti: Engin Kitaplık'ta birbirinin tıpatıp aynı iki kitap yoktur.

Bu iki öncülden şu sonuç çıktı:

Kitaplık bütündür; raflarında yirmi beş simgenin — sayıca engin ama sonsuz olmayan — her türlü birleşimi kayıtlıdır.

Yani her dilde söylenebilecek her şey.

Her şey: geleceğin ayrıntılı tarihi, başmeleklerin otobiyografileri, Kitaplığın eksiksiz kataloğu, binlerce sahte katalog, onların yanlışlığını kanıtlayan metinler, Basilides'in Gnostik İncili, onun yorumu, senin ölümünün anlatısı, her kitabın tüm dillere çevrilmiş biçimleri, her kitabın tüm kitaplarda yer alan eklemeleri, Bede'nin Sakson mitolojisi üzerine yazmamış olduğu inceleme, Tacitus'un yitik yapıtları…

Kitaplık'ın tüm kitapları kapsadığı açıklandığında, ilk tepki büyük bir sevinçti.

Herkes gizli bir hazinenin sahibi olduğunu düşündü.

Artık hiçbir kişisel ya da evrensel sorun kalmamıştı ki çözümü bir altıgende bulunmasın.

Evren haklı çıkmıştı; umut sonsuz boyutlarına kavuşmuştu.

O dönemde Aklamalardan söz edilirdi: her insanın eylemlerini doğrulayan, onları affeden ve kehanetler içeren kitaplar.

Binlerce hacı altıgenlerini bırakıp merdivenlere atıldı; kendi Aklamalarını bulma umuduyla.

Dar geçitlerde tartıştılar, sövdüler, tanrısal basamaklarda boğuldular, sahte kitapları aşağı fırlattılar, uzak bölgelerden gelenlerce aşağı atılıp öldüler.

Kimileri delirdi.

Aklamalar hâlâ vardır (geleceğin ya da düşsel insanlarınkine adanmış iki tanesini gördüm);

ama hiçbiri, bir insanın kendi Aklamasını bulma olasılığının hesaplanabilir biçimde sıfır olduğunu düşünmemişti.

O dönemde insanlığın temel gizlerini — Kitaplık'ın ve zamanın kökenini — çözme umudu da doğmuştu.

Bu gizler sözcüklerle açıklanabilirdi; filozofların dili yetersizse, sonsuz Kitaplık o dili mutlaka içeriyordu.

Ama dört yüzyıl geçti.

Şimdi "resmî araştırmacılar", engizisyoncular var.

Onları görev başında gördüm: her seferinde bitkin dönerler.

Basamaksız merdivenlerden, galerilerden, helalardan söz ederler; bazen rastgele bir kitap alıp sayfalarında küfürlü sözcükler ararlar.

Hiçbiri bir şey bulma umudu taşımıyor.

Beklenebileceği gibi, o ölçüsüz umut derin bir umutsuzluk doğurdu.

Bir altıgenin bir rafında paha biçilmez kitapların bulunduğunu, ama bu kitapların ulaşılamaz olduğunu bilmek neredeyse dayanılmazdı.

Küfürbaz bir mezhep, aramaların bırakılmasını, herkesin harfleri rasgele karıştırarak belki rastlantı sonucu o kutsal kitapları yeniden yaratmasını önerdi.

Yetkililer sert yasalar koydu.

Mezhep yok oldu; ama ben çocukken yaşlı adamlar gördüm, helalara kapanıp yasak zarlarla rastlantının düzensizliğini taklit ederlerdi.

Buna karşılık kimileri, yararsız kitapların yok edilmesini gerekli gördü.

Altıgenleri bastılar, arama izinleri gösterdiler, bir kitabı karıştırıp tüm rafları mahkûm ettiler.

Bu çileci öfke yüzünden milyonlarca kitap yok edildi.

Adları lanetle anılır; ama onların yıktıklarına üzülenler iki şeyi unuturlar:

Kitaplık o kadar büyüktür ki, insanın neden olduğu eksilme önemsizdir;

ve her kitap benzersizdir, ama her zaman yüz binlerce kusurlu kopya vardır — yalnızca bir harfi ya da virgülü farklı olanlar.

Arıtmacılar'ın bu abartılı ünü, gürültüyü ünle karıştıranların aptallığından doğar.

Aynı dönemde "İnsan-ı Mukaddes" inancı yayıldı.

Bir altıgenin bir rafında, tüm kitapların anahtarı ve özeti olan bir kitap olmalıydı; onu okuyan Tanrı'ya benzeyecekti.

Bu bölgenin dilinde hâlâ o memura tapınmanın izleri sürer.

Birçok kişi onu bulmak için yollara düştü; yüz yıl boyunca boşuna dolaştılar.

Biri şöyle bir yöntem önerdi: A kitabını bulmak için A'nın yerini belirten B'ye, B'yi bulmak için C'ye, sonsuza dek…

Yıllarımı bu tür arayışlarla harcadım.

Yine de bana imkânsız görünmüyor: evrenin bir rafında bir "toplam kitap" olabilir.

Bilinmeyen tanrılara yakarıyorum: yeter ki biri — ister binlerce yıl önce — onu okumuş olsun.

Onur, bilgelik ve mutluluk bana bağışlanmayacak ise, başkalarına bağışlansın.

Cennet var olsun, yeter ki benim yerim cehennem olsun.

Ben yok olayım, yeter ki bir an, bir varlıkta Senin büyük Kitaplığın doğrulansın.

Kâfirler, Kitaplık'ta saçmanın kural, sağduyunun neredeyse mucizevi bir istisna olduğunu söylerler.

(Ateşli Kitaplık'tan söz ederler: rastlantısal ciltlerin birbirine dönüşme, her şeyi doğrulama, yadsıma ve karıştırma tehlikesiyle dolu tanrısal bir düzensizliktir bu.)

Ama bu sözler, yalnızca düzensizliği tanımlamakla kalmaz, onu örnekler.

Ben diyorum ki: Kitaplık sonsuzdur ve döngüseldir.

Bir sonsuz yolcu, hangi yöne giderse gitsin, yüzyıllar sonra aynı kitapların, aynı düzensizlik içinde yinelendiğini görecektir ve bu yineleniş yeni bir düzen olacaktır:

Düzen'in kendisi.

Yalnızlığım, bu zarif umutla avunuyor.

Mar del Plata, 1941